

Diplomatieke termen en procedures

In het diplomatiek en consulaire verkeer bestaan veel formele procedures. Daarnaast wordt er veel vaktaal gebruikt met vaak Franse termen, waardoor de diplomatie soms wat stijf en vormelijk overkomt. Dit vindt zijn oorsprong in het karakter van de diplomatie.

Diplomaten moeten in alle delen van de wereld met mensen van allerlei culturen en godsdiensten kunnen omgaan. Het risico van misverstanden is dan ook groot. Om deze te voorkomen zijn er veel vaststaande gedragsregels (etiquettes).

Om de positie van diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen en hun stafleden te regelen, zijn internationaal bindende afspraken gemaakt. Deze voorkomen dat diplomaten aan enige juridische, fysieke of morele druk van de kant van de gaststaat blootstaan.

Hieronder wordt nader ingegaan op deze regels, afspraken en een aantal veel voorkomende termen en gebruiken.

- [Internationaal aanvaarde regels](#)
- [Conventie inzake diplomatiek verkeer](#)
- [Juridische status van een diplomatieke vertegenwoordiging](#)
- [Privileges en immuniteiten](#)
- [Diplomatieke en consulaire missies](#)
- [Diplomatieke vertegenwoordigers](#)
- [Accreditatie](#)
- [Diplomatieke sanctiemiddelen](#)

Internationaal aanvaarde regels

De belangrijkste bronnen voor door de internationale statengemeenschap aanvaarde regels en procedures van het diplomatiek en consulaire verkeer zijn:

- het *Verdrag van Wenen inzake diplomatiek verkeer (1961)*;
- het *Verdrag inzake consulaire betrekkingen (1963)*.

In beide verdragen zijn de beginselen die de diplomatieke en consulaire betrekkingen tussen staten onderling regelen, neergelegd. Hieronder wordt vooral ingegaan op de eerstgenoemde conventie.

[Naar boven](#)

Conventie inzake diplomatiek verkeer

De ontwerptekst van deze conventie is opgesteld door de 'International Law Commission' (ILC) en vervolgens voorgelegd aan en besproken door de lidstaten van de VN.

Het uiteindelijke resultaat van deze besprekingen was de *Conventie inzake diplomatiek verkeer*. Deze werd vervolgens door een zó grote meerderheid van de lidstaten van de VN aanvaard, dat de conventie wordt geacht voor de gehele internationale gemeenschap bindende regels te bevatten over privileges en immuniteiten van diplomaten.

De bepalingen van de Conventie zijn tot op zekere hoogte ook van toepassing op de positie van internationale organisaties en hun staf. In de oprichtingsverdragen van deze organisaties en in zogenaamde zetelovereenkomsten tussen deze organisaties en de landen waar zij zijn gevestigd, wordt de rechtspositie van de organisaties en hun staf meer gedetailleerd geregeld.

International Law Commission

De International Law Commission (ILC) is een commissie van de Verenigde Naties die in 1947 is opgericht. De ILC bestaat uit 25 onafhankelijke volkenrechtjuristen en heeft als taak het ontwikkelen ('progressive development') en in regels vastleggen van het internationaal recht.

[Naar boven](#)

Juridische status van een diplomatieke vertegenwoordiging

Een wijdverbreid misverstand is de gedachte dat een Nederlandse ambassade of Nederlands consulaat op het grondgebied van een andere staat een stukje Nederland in het buitenland zou zijn. Dit is niet het geval. Alle gebouwen die in gebruik zijn bij Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland behoren tot het grondgebied van de gaststaat.

Anders is het gesteld met de bevoegdheden van deze staat over het terrein en de gebouwen van deze vertegenwoordigingen en de Nederlanders die er werken. Deze bevoegdheden zijn beperkt op grond van de twee hiervoor genoemde verdragen. De beperkingen worden wel samengevat onder de term 'privileges en immuniteiten'.

[Naar boven](#)

Privileges en immuniteiten

Diplomatieke en consulaire missies en hun staf voeren een bijzondere taak uit: het vertegenwoordigen van een staat bij een andere staat. Daarom zijn voor hen bijzondere beschermingsregels gecreëerd. Deze zogenaamde privileges en immuniteiten zijn er om te verzekeren dat deze missies hun functies zonder belemmeringen kunnen vervullen.

In de Verdragen van Wenen hebben 'privileges en immuniteiten' een functioneel karakter. Dat wil zeggen dat deze beschermingsregels niet zijn opgesteld om individuele diplomaten te bevoordelen. Maar wel om te verzekeren dat diplomatieke missies hun functie als vertegenwoordiging van een staat goed kunnen vervullen en onafhankelijk zijn ten opzichte van de autoriteiten van de gaststaat. Deze onafhankelijkheid is nodig om te voorkomen dat de diplomaat en eventuele gezinsleden onder druk van de gaststaat komen te staan.

Daar staat de noodzaak tegenover van samenwerking in een goede sfeer tussen diplomatieke en consulaire vertegenwoordigers van de zendstaat enerzijds en de ontvangende autoriteiten anderzijds. Het doel van met name het diplomatiek verkeer is tenslotte het handhaven en bevorderen van goede wederzijdse betrekkingen.

[Naar boven](#)

Diplomatieke en consulaire missies

De gebouwen van de missie en de woningen van het hoofd van de missie - de Chef de Poste - en zijn staf zijn onschendbaar. Dit houdt allereerst in dat autoriteiten van de gaststaat, zoals politie, deurwaarders of brandweer, de terreinen en gebouwen van de vertegenwoordiging en de woonhuizen van de medewerkers niet mogen betreden zonder toestemming van het hoofd van de vertegenwoordiging of van de bewoner zelf.

Ook de auto's van de ambassade en van de ambassadestaf vallen onder deze regeling. Deze auto's hebben speciale nummerborden om herkenbaar te zijn voor de autoriteiten.

Verder is de communicatie van een ambassade in welke vorm dan ook - schriftelijk, per radio of elektronisch - onschendbaar. Zo mag de officiële post van een ambassade of consulaat, die wordt verzonden in een zogenaamde koerierszak, niet worden geopend.

Ten slotte zijn de posten grotendeels vrijgesteld van het betalen van belastingen en invoerheffingen. Naast deze plicht voor de gaststaat om zich van bepaalde activiteiten te onthouden, betekent het beginsel van onschendbaarheid ook dat deze staat de plicht heeft de buitenlandse vertegenwoordiging te beschermen tegen bijvoorbeeld schade, huisvredebreuk of ordeverstoringen.

[Naar boven](#)

Diplomatieke vertegenwoordigers

Tegen stafleden van diplomatieke vertegenwoordigingen en hun familieleden kunnen geen wettelijke bepalingen van het gastland worden afgedwongen. Zij kunnen niet voor de rechter in dat land worden gedaagd in een strafprocedure en, op enkele uitzonderingen op het privévlak na, ook niet in een procedure voor de burgerlijke rechter.

Verder zijn zij evenals de post waaraan zij zijn verbonden, vrijgesteld van het betalen van de meeste belastingen en invoerheffingen. Boetes kunnen weliswaar worden opgelegd, maar niet met dwang worden geïnd.

Zoals auto's van diplomatieke vertegenwoordigers herkenbaar zijn aan speciale nummerborden, die meestal de afkorting 'CD' ('Corps Diplomatique') vermelden, blijkt de bijzondere status van diplomatieke vertegenwoordigers daarnaast uit een speciaal diplomatiek paspoort.

[Naar boven](#)

Accreditatie

Voordat een diplomatieke vertegenwoordiger naar zijn nieuwe post afreist, stuurt zijn regering eerst een verzoek naar het gastland of de aangewezen persoon zijn functie daar mag gaan uitoefenen. En of hij dus 'persona grata' (aanvaardbaar persoon) is. Zo'n verzoek heet een 'demande d'agr ation', ofwel een 'agr ement'. De benoeming vindt pas plaats nadat hierop positief is gereageerd.

Een ambassadeur wordt door het staatshoofd benoemd, in Nederland is dat koningin Beatrix. Zijn eerste handeling is het aanbieden van zijn geloofsbrieven ('lettres de cr ance') bij het staatshoofd van het gastland. Een ambassadeur krijgt de geloofsbrieven die zijn bestemd voor het ontvangende staatshoofd van de koningin.

Wanneer een ambassade wordt geleid door een zaakgelastigde, dan krijgt deze een inleidingsbrief van zijn minister van Buitenlandse Zaken aan diens collega in het gastland. Pas nadat deze formele handeling is verricht, is de ambassadeur of zaakgelastigde geaccrediteerd en is hij officieel gerechtigd de leiding van de post op zich te nemen.

Voor andere diplomaten dan 'Chefs de Poste' bestaat er geen 'agr ement'-procedure. Bij deze vertegenwoordigers wordt volstaan met het aanmelden van betrokkene door de ambassade bij het ministerie van Buitenlandse Zaken.

Accreditatieprocedure Chefs de Poste (CdP):

1. De zendstaat verzoekt de gaststaat om 'agr ement' te verlenen.
2. De gaststaat geeft een 'persona grata' verklaring af.
3. De CdP biedt zijn/haar 'lettres de cr ance' (geloofsbrieven) aan het staatshoofd aan.
4. De CdP neemt formeel de leiding van de post op zich.

Mede-accreditering

Overigens kan een ambassadeur geaccrediteerd zijn in meer dan   n land. Vanuit zijn standplaats onderhoudt hij dan contacten met de andere landen. Hij wordt in zulke

gevallen bijgestaan door een consulaat dat in die landen is gevestigd en onder zijn verantwoordelijkheid valt. Voorbeelden hiervan zijn:

- **Ambassade Moskou:** *Russische Federatie*, Oezbekistan;
- **Ambassade Rome:** *Italië*, San Marino;
- **Ambassade Nairobi:** *Kenia*, Seychellen, Somalië;
- **Ambassade San José:** *Costa Rica*, El Salvador, Honduras.

[Naar boven](#)

Diplomatieke sanctiemiddelen

Zoals hierboven werd aangegeven, zijn de privileges en immuniteiten van diplomaten gecreëerd om hun functioneren te vergemakkelijken. Van hen wordt verwacht dat zij zich in het gewone, dagelijkse verkeer houden aan de wetten, voorschriften en gebruiken van de gaststaat.

Doen zij dit niet, dan kunnen geen wettelijke dwangmiddelen tegen hen worden toegepast. De gaststaat heeft echter wel andere mogelijkheden om op te treden tegen een diplomaat die zijn boekje te buiten gaat.

In eerste instantie kan het ministerie van Buitenlandse Zaken van de gaststaat zich tot de Chef de Poste van die vertegenwoordiging richten met het verzoek zijn medewerker te wijzen op diens ontoelaatbare gedrag. Mocht dit niet toereikend zijn, dan heeft de gaststaat de volgende diplomatieke sanctiemiddelen tot zijn beschikking:

- uitwijzing als 'persona non grata';
- terugroepen van een ambassadeur;
- verbreking van de diplomatieke betrekkingen;
- ondernemen van een *démarche*;
- ontbieden van een ambassadeur.

Uitwijzing als 'persona non grata'

De gaststaat kan de wens te kennen geven dat de betreffende diplomaat zijn functie beëindigt en wordt teruggeroepen door zijn regering. Betrokkene wordt in dat geval tot 'persona non grata' (onaanvaardbaar persoon) verklaard.

Hiermee wordt tot uitdrukking gebracht dat de gaststaat bezwaren heeft tegen de persoon van die diplomaat. Het staat de zendstaat in principe vrij een vervanger te benoemen, die wel aanvaardbaar is voor de gaststaat.

Terugroepen van een ambassadeur

Een veel verdergaande 'strafmaatregel' in het diplomatieke verkeer is het terugroepen van de Chef de Poste of zelfs verbreking van de diplomatieke betrekkingen door een staat.

Bij het terugroepen van de Chef de Poste gaat het niet zo zeer om de persoon van de ambassadeur, maar om een krachtige uiting van afkeuring van uitspraken of gedragingen van één staat tegen een andere staat.

In dat geval roept de zendstaat zijn ambassadeur tijdelijk terug 'voor consultaties', dat wil zeggen voor de duur van het conflict tussen de twee betrokken landen. De overige leden van de diplomatieke staf blijven echter op hun post.

Verbreking van de diplomatieke betrekkingen

In het geval van verbreking van de diplomatieke betrekkingen wordt de ambassade gesloten. Overigens hoeft dit in de praktijk niet te betekenen dat er geen contacten meer tussen beide landen zijn. Deze kunnen worden voortgezet door gebruik te maken van de 'goede diensten' van een bevriende staat die een diplomatieke vertegenwoordiging in het gastland heeft.

Deze staat vertegenwoordigt in zulke gevallen met toestemming van het gastland de belangen van de zendstaat. Ook wordt soms gebruik gemaakt van een zogenaamde 'interest section', bestaande uit één of meer diplomaten, in de ambassade van een bevriende staat.

Démarche

Als een regering een belangrijke boodschap heeft voor een andere regering zal zij deze doorgaans via haar diplomatieke vertegenwoordiging overbrengen. Dit kan in schriftelijke vorm, met een zogenaamde diplomatieke nota, of mondeling.

De diplomatieke nota is een brief van de ambassade aan het ministerie van Buitenlandse Zaken van de gaststaat. Gaat het om een bericht van een zeker gewicht dan zullen één of meer diplomaten van de zendstaat het ministerie van Buitenlandse Zaken bezoeken om de boodschap mondeling over te brengen. Dit wordt een démarche genoemd. Overigens kan ook worden gedemarcheerd om informatie in te winnen of van gedachten te wisselen.

Vaak wordt bij een démarche een 'Note Verbale' overhandigd, een stuk waarin het standpunt van de zendstaat over het gespreksonderwerp nog eens schriftelijk is neergelegd. Omdat démarches meestal een politiek karakter hebben, worden zij overwegend op bilaterale basis, dat wil zeggen door één ambassade, gepleegd.

In het kader van het Gemeenschappelijk Buitenlands en Veiligheidsbeleid van de Europese Unie (EU) worden overigens wél regelmatig gezamenlijke politieke démarches gepleegd door de zogenaamde 'Troika'. De Troika bestaat uit diplomatieke vertegenwoordigers van de lidstaat die voorzitter is van de EU en van de lidstaten die de zes maanden daaraan voorafgaand en daaropvolgend het voorzitterschap bekleden.

Ontbieden van een ambassadeur

Het tegenovergestelde van de *démarche* is het ontbieden van een ambassadeur door de minister van Buitenlandse Zaken van de gaststaat. In dat geval wil de regering van het gastland via zijn minister iets aan de regering van een ander land meedelen of vragen.

De minister van Buitenlandse Zaken kan om opheldering vragen over een bepaalde kwestie of een protest bij de regering indienen. De ambassadeur geeft de kwestie vervolgens door aan zijn eigen minister.

Dit ontbieden was vroeger de enige mogelijkheid van een minister om een boodschap snel aan een ambtgenoot over te brengen. Tegenwoordig is tussen bewindslieden ook vaak telefonisch contact en spreken zij elkaar regelmatig bij internationale bijeenkomsten.

[Naar boven](#)